

I-1

Politikai tudáselméletek

ELTE Állam- és Jogtudományi Kar
Politikatudományi Intézet

Politológus és jogász hallgatók részére

**SZABŐ
MÁRTON**
szabomarton.e3.hu

ELTE Állam- és Jogtudományi Kar
Politikatudományi Intézet
politológus és jogász hallgatók részére

Politikai tudáseleméletek

A tárgy az 1998-1999-es tanévtől kötelező alaptantárgyként szerepel az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar politológus képzésében. A program két szemeszteren át heti két óra évfolyam előadást tartalmaz, és a tárgyból a hallgatók félévente kollokviumi vizsgát tesznek. A tárgy propedeutikai jellegű, bemutatja azokat a tudományos tradíciókat, amelyekben a politika diszkurzív szemlélete megjelent, vagyis a politikai szemantika, szimbolizmus, retorika és kommunikáció néhány fontos képviselőjét: Harold D. Lasswell, Walter Dieckmann, Reinhart Koselleck, Pierre Bourdieu, Pierre Bourdieu, Murray Edelman, Arisztotelész, Chaïm Perelman, Mihail Bahtyin, Jürgen Habermas, Michel Foucault vonatkozó munkásságát. A tárgy elsajátítása során a hallgatók empirikus elemzésekkel is megismerkednek.

A tantárgy jegyzete:

SZABÓ MÁRTON: *Politikai tudáseleméletek: Szemantikai, szimbolikus, retorikai és kommunikatív-diszkurzív értelmezések a politikáról.* Budapest: Universitas-Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 1998. 241 p.

A tantárgy szöveggyűjteménye:

SZABÓ MÁRTON – KISS BALÁZS – BODA ZSOLT (szerk.): *Szövegváltozatok a politikára: Nyelv, szimbólum, retorika, diskurzus.* Budapest: Universitas-Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 2000. 565 p. (fordításkötet)

Tematika és irodalom

Bevezetés:

A politikai tudáseleméletekről. Szemantikai, szimbolikus, retorikai és diszkurzív irányzatok és értelmezések. (1.hét) Jegyzet: 11–14 p.

Irodalom:

SZABÓ MÁRTON: A politikai szemantika lehetőségei. A társadalomtudományok nyelvi konstrukciós fordulata és a politológia. In Szabó Márton: *Diszkurzív térben.* 280–319 p. Scientia Humana, Budapest, 1998.

I. Politikai szemantika. (Jegyzet: 15–92 p.)

1. Harold D. Lasswell: A hatalom nyelve (2-3. hét)

IRODALOM:

HAROLD LASSWELL: A hatalom nyelve. In *Szöveggyűjtemény* 11–27 p.

HAROLD LASSWELL: A politikai nyelv stílusa In *Szöveggyűjtemény* 79–113 p.

2. Walther Dieckmann: A politikai szavak homályosságának jelentéstana (4-5. hét)

IRODALOM:

WALTHER DIECKMANN: A politikai szavak tartalma. In *Szöveggyűjtemény* 28–52 p.,

WALTHER DIECKMANN: A politikai kommunikáció stílusa. In *Szöveggyűjtemény* 79–113 p.

3. Reinhart Koselleck: A politikai fogalmak történeti szemantikája (6-7. hét)

IRODALOM:

REINHART KOSELLECK: Elmúlt jövő. A történeti idők szemantikája. Fordította Hidas Zoltán, Szabó Márton. Atlantisz Kiadó, Budapest, 2003.

4. Pierre Bourdieu: A politikai mező és a nyelvi uralom (8-10. hét)

IRODALOM:

PIERRE BOURDIEU: A politikai mező. In *Valóság* 1987/1 110–115 p.,

PIERRE BOURDIEU: A képviselet és a politikai fetisizmus. In *Valóság* 1988/4 116–120 p.,

PIERRE BOURDIEU: A beszédtevékenység gazdaságtana. In *Műhely* IX évf. 26. szám In Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest 1978, 45 p.

KIEGÉSZÍTŐ IRODALOM:

HELMUTH SCHELSKY: A nyelvi uralom. In *Elméleti Szociológia* 1995 évi 2. szám, 3-4 p.

ROLAND BARTHES: Afrikai nyelvten. In Roland Barthes: *Válogatott írások*. Európa Kiadó, Budapest, é.n. 93-101 p.

GEORGE ORWELL: A politika és az angol nyelv. In George Orwell: *Az irodalom felszámolása*. Európa Kiadó, Budapest, 1990. 341-358 p.

PIERRE BOURDIEU: Az identitás és a reprezentáció. In *Szociológiai Figyelő* 1985/1

PIERRE BOURDIEU: A közvélemény nem létezik. In *Tájékozódás* XVII évf. 6. szám. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest 1986, 24 p.

HERBERT MARCUSE: A totális adminisztráció nyelve. In Herbert Marcuse: *Az egydimenziós ember*. Kossuth Kiadó, Budapest 1990, 106-125 p.

VICTOR KLEMPERER: *A Harmadik Birodalom nyelve*. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest, 1984.

POKOL BÉLA: A politika nyelvezete. In Pokol Béla: *Pénz és politika*. Aula Kiadó, Budapest, 1993, 59-80 p.

SZABÓ MÁRTON: A rendszerváltás szemantikája és szimbolikája. In Szabó Márton: *Diszkurzív térben*. 127–163 p. Scientia Humana, Budapest, 1998.

SCHLETT ISTVÁN: A politika nyelvezetének átalakulása a rendszerváltás után In *Társadalmi Szemle* 1994 évi 8-9 szám, 28-34 p.

II. Politikai szimbolizmus (Jegyzet: 93–132 p.)

1. Clifford Geertz: Az ideológia mint szimbolikus rendszer (11-12. hét)

IRODALOM:

CLIFFORD GEERTZ: Az ideológia mint kulturális rendszer. In Clifford Geertz: *Az értelmezés hatalma. Antropológiai írások.* 22–64 p. Századvég Kiadó, Budapest 1994.

2. Murray Edelman: A politika szimbolikus valósága (13-14. hét)

IRODALOM:

MURRAY EDELMAN: A politika szimbolikus használata. Bevezetés. In *Szöveggyűjtemény* 179–192 p.

KIEGÉSZÍTŐ IRODALOM:

ROZANN ROTHMAN: Politikai szimbolizmus. In *Szöveggyűjtemény* 133–178 p.

MURRAY EDELMAN: *A politika szimbolikus valósága.* L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2004.

SIMON HARRISON: A szimbolikus konfliktus négy típusa. In *Szöveggyűjtemény* 193–211 p.

SZABÓ MÁRTON: A metaforikus politika. In Szabó Márton: *Diszkurzív térben.* 310–339 p. Scientia Humana, Bp, 1998

HOFER TAMÁS: Harc a rendszerváltozásért szimbolikus mezőben. In *Politikatudományi Szemle* 1991 évi 1 szám. 52-61 p.

NIEDERMÜLLER PÉTER: Falon innen és falon túl: hősök és antihősök In *Café Babel* 1994 évi 3. szám, 77–85. p

III. A politikai tudás mint retorika (Jegyzet: 133–171 p.)

1. Arisztotelész: A retorikai invenció és a közéleti tudás (15-16.hét)

IRODALOM:

ARISZTOTELÉSZ: Rétorika. Gondolat Kiadó, Budapest 1982, 5–83 p.131–171 p.

2. Chaïm Perelman: Az új retorika és a politikai valóság (17-18. hét)

IRODALOM:

CHAÏM PERELMAN – LUCE OLBRECHTS-TYTECA: A kvázilogikai érvelés. In *Szöveggyűjtemény* 321–356 p.

KIEGÉSZÍTŐ IRODALOM:

JOHN BENDER – DAVID E. WELLBREY: Retorikusság: a retorika modern kori visszatérése. In *Szöveggyűjtemény* 289– 320 p.

VÍGH ÁRPÁD: A retorika újjászületése. In *Helikon* 1977 évi 1 szám, 3–23 p.

RICOEUR, PAUL: Politikai nyelv és retorika. In *Szöveggyűjtemény* 53–62 p.

KENNETH BURKE: Retorikai identifikáció és retorikai cselekvés. In *Szöveggyűjtemény* 357–384 p.

KENNETH BURKE: A „Mein Kampf” retorikája. In Szabó Márton (szerk.) *Az ellenség neve.* 56–87 p.

SUSAN GAL: Bartók Béla temetése: Európa-kép a magyar retorikában. In *Szöveggyűjtemény* 259–

IV. A politikai tudás kommunikatív és diszkurzív értelmezése (Jegyzet: 173–237 p.)

1. Mihail Bahtyin: A politikai tudás mint dialógus (19. hét)

IRODALOM:

MIHAIL BAHTYIN: Beszéd és valóság. Filozófiai és beszédelméleti írások. Gondolat Kiadó, Budapest 1986. 359-418, 481-547 p.

2. Jürgen Habermas: A nyilvánosság és a kommunikatív racionalitás (20-21. hét)

IRODALOM:

JÜRGEN HABERMAS: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*. Gondolat Kiadó, Budapest 1971, 9-46 p.

JÜRGEN HABERMAS: *A kommunikatív cselekvés elmélete I-I*. Kézirat. Kiadja az ELTE. Budapest, év nélkül. 42-63 p.

3. Michel Foucault: Diskurzus és hatalom a történelemben és a jelenben (22-24. hét)

IRODALOM:

MICHEL FOUCAULT: A diskurzus rendje. In *Holmi* 1991 évi 7. szám. 868-889 p.

MICHEL FOUCAULT: Omnes et Singulatim (Mindenkit és egyenként is). A politikai ész kritikája felé. In Szokolczay Árpád(szerk): *A modernség politikai-filozófiai dilemmái. Michel Foucault írásaiból*. MTA Szociológiai Intézete, Budapest 1991, 43-86 p.

MICHEL FOUCAULT: Életben hagyni és halálra ítélni. In *Világosság* 1992 évi 1 szám, 45-52 p.

KIEGÉSZÍTŐ IRODALOM:

KISS BALÁZS: Michel Foucault hatalomfelfogásáról. In *Politikatudományi Szemle* 1994 évi 1 szám, 43-68 p.

KOVÁCS ÉVA: „Itt a piros, hol a piros?” Kizáró eljárások a magyar igazságtételi vitában, 1990-1992. In *Politikatudományi Szemle* 1995 évi 3 szám, 75-88 p.

KUCZI TIBOR – BECSKEHÁZI ATTILA: *Valóság' 70*. Scientia Humana Kiadó, Budapest 1992.

SZABÓ MÁRTON: *A diszkurzív politikatudomány alapjai*. L'Harmattan Kiadó, Budapest 2003.

GERARD A. HAUSER: Civil társadalom és nyilvánosság. In *Szöveggyűjtemény* 478-499 p.

WILLIAM E. CONOLLY: A diskurzus politikája In *Szöveggyűjtemény* 500-524 p.

Budapest, szeptember hónap

Szabó Márton
egyetemi tanár